

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC TỔNG HỢP TP. HỒ CHÍ MINH

ĐỀ TÀI NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CẤP BỘ

NGUYÊN NHÂN CỦA TÌNH TRẠNG LẠM PHÁT KÉO DÀI
Ở NƯỚC TA. LUẬN CỨ KHOA HỌC CỦA CÁC GIẢI PHÁP
KIỂM CHẾ VÀ GIẢM LẠM PHÁT Ở VIỆT NAM

MÃ SỐ : B 93 - 07 - 35

CÁN BỘ THAM GIA ĐỀ TÀI

- 1.PTS. NGUYỄN VĂN LUÂN - CHỦ TRÌ ĐỀ TÀI
- 2.NCS. NGUYỄN VĂN BẢNG
- 3.NCS. LÊ THỊ KIM HOA
- 4.Cao học. HÀ THANH MINH
- 5.Cao học. DƯƠNG THỊ VIỆT

TP. HỒ CHÍ MINH 4 - 1994

TRƯỜNG ĐẠI HỌC TỔNG HỢP TP. HỒ CHÍ MINH
KHOA LUẬT
2014

24/10/96

MỤC LỤC

	Trang
LỜI DẪN	
PHẦN I : NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ LẠM PHÁT	1
1. Định nghĩa về lạm phát	1
2. Lịch sử của lạm phát	2
3. Các loại lạm phát	7
4. Các nguyên nhân và giải pháp	9
PHẦN II : THỰC TRẠNG, ĐẶC TRƯNG VÀ NGUYÊN NHÂN CỦA LẠM PHÁT Ở NƯỚC TA	13
1. Thực trạng về lạm phát ở nước ta trong những năm qua	13
2. Những đặc trưng chủ yếu của lạm phát ở nước ta	23
3. Những nguyên nhân của lạm phát ở nước ta	31
PHẦN III: KẾT QUẢ VÀ CÁC GIẢI PHÁP CHỐNG LẠM PHÁT Ở NƯỚC TA	33
1. Kết quả và các giải pháp cơ bản chống lạm phát ở nước ta trong những năm qua	33
2. Đánh giá các giải pháp chống lạm phát	50
PHẦN IV: NHỮNG QUAN ĐIỂM VÀ CÁC GIẢI PHÁP CƠ BẢN ĐỂ KIỂM CHẾ VÀ GIẢM LẠM PHÁT Ở NƯỚC TA TRONG NHỮNG NĂM TỚI	56
1. Những quan điểm cơ bản về kiểm chế và chống lạm phát ở nước ta	56
2. Các giải pháp chống lạm phát ở nước ta trong những năm tới	62
KẾT LUẬN	72
TÀI LIỆU THAM KHẢO	74

LỜI DẪN

Vấn đề chống lạm phát, kiểm soát lạm phát là một vấn đề có tầm quan trọng trong chính sách kinh tế của các quốc gia. Ở nước ta, trong những năm qua, Đảng và Nhà nước xem nó là một nhiệm vụ cấp bách trước mắt và lâu dài nhằm mục tiêu là ổn định kinh tế - xã hội để nhanh chóng ra khỏi trạng thái khủng hoảng kinh tế, mở đường cho sự phát triển và tăng trưởng kinh tế đầy tiềm năng và triển vọng của đất nước. Chính sách chống lạm phát đã có một thực tiễn triển khai và đã áp dụng nhiều biện pháp chống lạm phát, kể từ năm 1989 đến nay đã đạt được nhiều kết quả đáng kể và được dư luận quốc tế đánh giá cao.

Ở nước ta cũng đã có nhiều công trình nghiên cứu, nhiều dự án chống lạm phát được soạn thảo của các cá nhân và tập thể cũng như các nhà khoa học ở các trường Đại học, các viện nghiên cứu, các tập thể chuyên gia quốc tế kể cả của ngân hàng thế giới. Các quan điểm chống lạm phát của các dự án được công bố trên tạp chí cộng sản, nghiên cứu kinh tế, kế hoạch hoá... Có nhiều đề xuất giải pháp chống lạm phát. Song có một thực tế là lạm phát luôn là người đồng hành với kinh tế thị trường. Vì vậy, mục tiêu kiểm soát lạm phát dưới hai con số cho quá trình phát triển kinh tế - xã hội vẫn còn ở phía trước chưa thể nói là đã ở trong tầm tay. Sự phát triển kinh tế của đất nước đòi hỏi có những công trình nghiên cứu sâu sát hơn nhằm vạch ra được những giải pháp thật cơ bản và hữu hiệu trong việc thực thi chính sách chống lạm phát ở nước ta.

Trong khuôn khổ chương trình nghiên cứu khoa học kinh tế của Nhà nước, đề tài khoa học cấp Bộ được tập thể cán bộ khoa học quan tâm nghiên cứu là nhằm đáp ứng đòi hỏi nói trên của thực tiễn quản lý kinh tế vĩ mô ở nước ta trong giai đoạn hiện nay. Sự phân tích, đánh giá và các luận điểm khoa học của các giải pháp kiểm

chế và giám lạm phát của chúng tôi nhằm kiến giải cho vấn đề đang đặt ra của đất nước và cũng làm phong phú kiến thức của chúng ta.

Chúng tôi quan niệm rất rõ ràng và đặt lòng tin rất cao vào kết quả nghiên cứu đề tài này, đó thực sự là một nhiệt huyết của các nhà khoa học đối với một đề tài khoa học rất phức tạp. Nhưng có lẽ chính từ tính " phức tạp " của đề tài khiến chúng tôi không thể không tránh khỏi những hạn chế và thiếu sót. Chúng tôi rất mong được lượng thứ và đóng góp ý kiến.

TP. Hồ Chí Minh, tháng 4 năm 1994
CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI, MS: B93-07-35

PTS. NGUYỄN VĂN LUÂN

PHẦN I

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ LẠM PHÁT

Lạm phát từ lâu đã là căn bệnh của nền kinh tế thị trường. Các nhà kinh tế đã đưa ra nhiều lý thuyết để chẩn đoán và xác định các giải pháp cứu chữa. Song trước khi xem xét căn bệnh và các giải pháp, phải xác định lạm phát là gì ?

1. ĐỊNH NGHĨA VỀ LẠM PHÁT

Từ sau chiến tranh thế giới thứ hai đã xuất hiện nhiều lý thuyết khác nhau về lạm phát. Trong số các lý thuyết, có các lý thuyết chủ yếu sau đây:

Lý thuyết cầu, do nhà kinh tế Anh nổi tiếng Keynes đề xướng. Keynes đã quy nguyên nhân cơ bản của lạm phát là sự biến động của cung cầu. Khi mức cung đã đạt tới tột đỉnh vượt quá mức cầu, dẫn đến đình đốn sản xuất, thì Nhà nước phải tung thêm tiền vào lưu thông, tăng các khoản chi của Nhà nước, tăng tín dụng, nghĩa là tăng cầu để đạt mức cân bằng với cung và vượt cung. Khi đó đã xuất hiện lạm phát và lạm phát ở đây có tác dụng thúc đẩy sản xuất phát triển. Vậy trong điều kiện nền kinh tế phát triển có hiệu quả, tiến bộ kỹ thuật được áp dụng tích cực, cơ cấu kinh tế được đổi mới nhanh và đúng hướng, thì lạm phát là một công cụ để tăng trưởng kinh tế, chống suy thoái. Thực tế của các nhà kinh tế thị trường trong thời kỳ sau chiến tranh thế giới lần thứ hai đã chứng tỏ điều đó. Nhưng khi nền kinh tế đã rơi vào thời kỳ phát triển kém hiệu quả, tiến bộ kỹ thuật được áp dụng chậm chạp, cơ cấu kinh tế được đổi mới theo hướng không phù hợp hay tồi tệ, thiết bị kỹ thuật cũ, tồn đọng v.v... thì lạm phát theo lý thuyết cầu đã không còn là công cụ tăng trưởng kinh tế nữa.

Lý thuyết chi phí, cho rằng lạm phát nảy sinh do mức tăng các chi phí sản xuất kinh doanh đã nhanh hơn mức tăng trưởng suất

lao động. Mức tăng chi phí này chủ yếu là do tiền lương được tăng lên, giá các nguyên, nhiên vật liệu tăng, công nghệ cũ kỹ không được đổi mới, thể chế quản lý lạc hậu. Không giảm được chi phí.... Đặc biệt trong những năm 70 do giá dầu mỏ lên cao, đã làm cho lạm phát gia tăng ở nhiều nước. Vì vậy, chi phí tăng đến mức mà mức tăng năng suất xã hội đã không bù đắp được mức tăng chi phí khiến cho giá cả tăng cao, lạm phát xuất hiện. Ở đây suy thoái kinh tế đi liền với lạm phát. Do đó các giải pháp chống lạm phát không thể không gắn liền với các giải pháp chống suy thoái.

Lý thuyết cơ cấu được phổ biến ở nhiều nước đang phát triển. Theo lý thuyết này thì lạm phát nảy sinh là do sự mất cân đối sâu sắc trong chính cơ cấu của nền kinh tế, mất cân đối giữa tích lũy và tiêu dùng, giữa công nghiệp và nông nghiệp, giữa sản xuất và dịch vụ v.v... Chính sự mất cân đối trong cơ cấu kinh tế đã làm cho nền kinh tế phát triển không có hiệu quả, khuyến khích các lĩnh vực đòi hỏi chi phí cao phát triển. Xét về mặt này, lý thuyết cơ cấu trùng hợp với lý thuyết chi phí.

Có thể kể ra các lý thuyết khác nữa. Song dù có sự khác nhau về cách lý giải nhưng hầu như tất cả các lý thuyết đều thừa nhận.

Lạm phát chỉ xuất hiện khi mức giá cả chung tăng lên, do đó làm giá trị của đồng tiền giảm xuống.

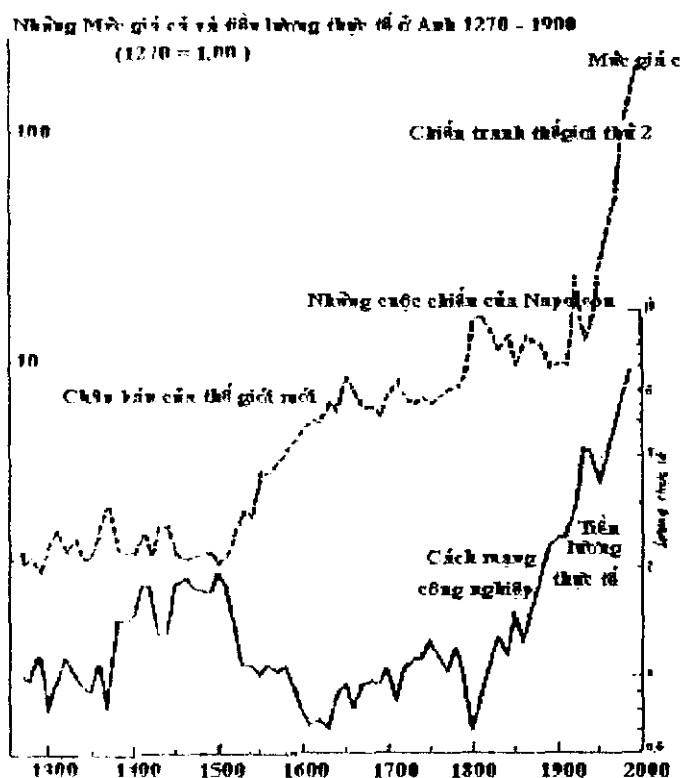
Đây là một định nghĩa về lạm phát. Định nghĩa này có một điểm chung là hiện tượng giá cả chung tăng lên và giá trị của đồng tiền giảm xuống. Tốc độ lạm phát được xác định bởi tốc độ của mức giá cả.

2 / LỊCH SỬ CỦA LẠM PHÁT

Khi xuất hiện nền kinh tế thị trường thì lạm phát cũng xuất hiện : Lạm phát đã xuất hiện ở Anh và một số nước tư bản chủ nghĩa lâu đời nhất, ngay từ thế kỷ 13 và từ đó đến nay chưa lúc nào ở Anh lại không có lạm phát. Ở Mỹ cũng vậy, chưa bao giờ nền

kinh tế Mỹ thoát khỏi căn bệnh lạm phát. Nước Đức đã hai lần (1922 - 1923) rơi vào thời kỳ siêu lạm phát. Nhiều nước đang phát triển hiện đang ở vào giai đoạn lạm phát phi mã.

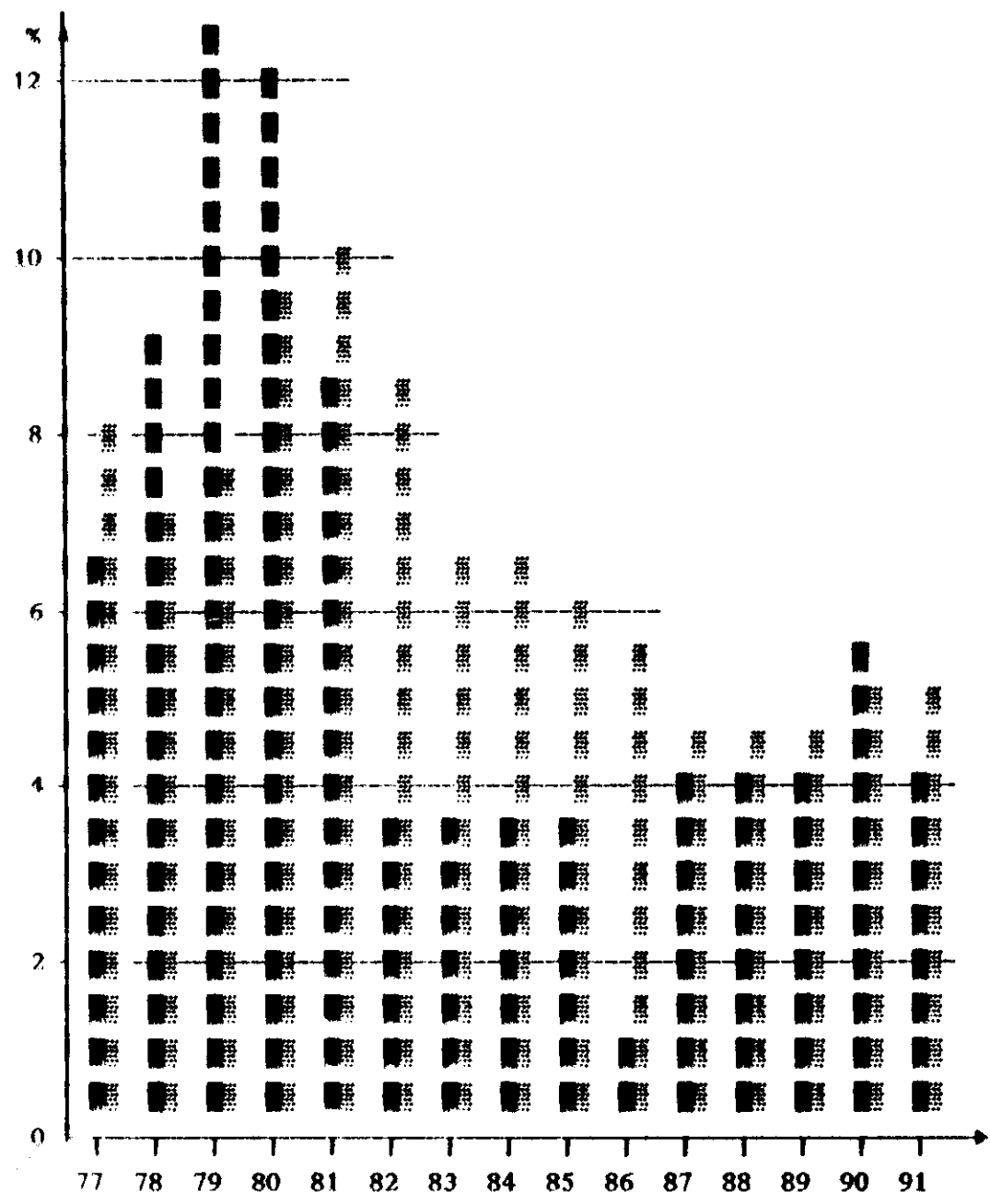
So sánh hai đường biểu diễn dưới đây cho thấy lạm phát không nhất thiết đi cùng với các suy giảm trong thu nhập thực tế, tiền lương thực tế đã tăng kể từ 1800, mặc dù lạm phát cũng tăng. Nếu vào thế kỷ 20, ta thấy đường biểu diễn mức tăng giá cả ở Anh leo những bậc thang dựng đứng trong khi đường biểu diễn lạm phát vào trước thế kỷ 20 tuy có tăng lên nhưng với độ dốc tương đối không có sự tăng vọt. Thời kỳ lạm phát dữ dội của thế kỷ 20 trùng hợp với thời kỳ tiền giấy bắt đầu không có vàng bảo đảm và thời kỳ nổ ra hai cuộc chiến tranh thế giới hao người tốn của.

BIỂU ĐỒ 1

Ở Mỹ, giá cả cũng leo thang cùng với các cuộc chiến trên thế giới thứ Nhất, thứ Hai và chiến tranh Việt Nam, cho đến năm 1945 giá cả cứ tăng lên trong thời kỳ chiến tranh, rồi sau đó lại giảm xuống. Nhưng sau chiến tranh thế giới thứ Hai, giá cả và tiền lương chỉ có tăng, chúng tăng lên trong thời kỳ thịnh vượng, nhưng không giảm trong thời kỳ suy thoái. Trong những năm 80 mức tăng giá tiêu dùng ở Mỹ đã thấp hơn mức tăng tiền lương.

BIỂU ĐỒ 2

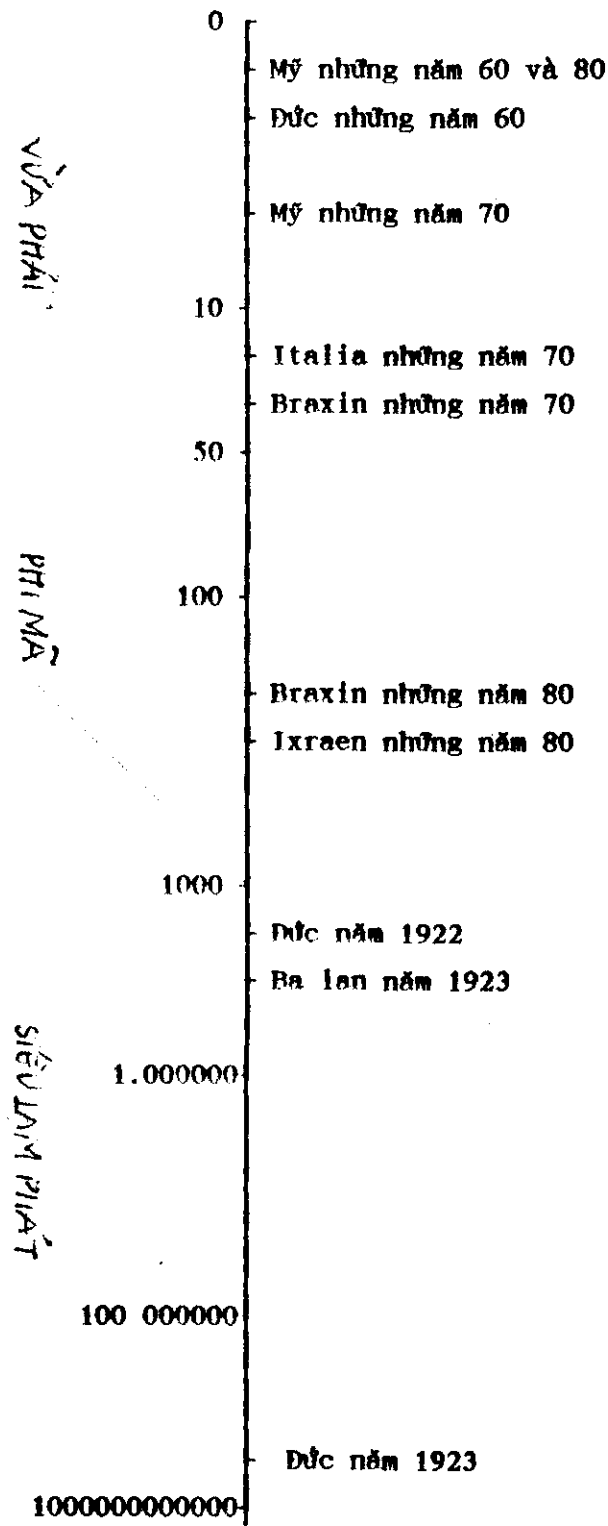

■ Chỉ số giá hàng tiêu dùng, sự thay đổi theo % từ tháng 12 năm trước đến tháng 12 năm sau

▨ % tăng lương

Nếu xem xét mức độ của các cuộc lạm phát đã nổ ra với cách phân loại là lạm phát vừa phải, phi mã và siêu lạm phát, thì chúng ta có thể có một sơ đồ về một số cuộc lạm phát tiêu biểu sau đây.

BIỂU ĐỒ 3 : TỐC ĐỘ LẠM PHÁT TÍNH THEO % MỘT NĂM

Xem xét các cuộc lạm phát nổ ra trong các nền kinh tế thị trường, ta thấy: Lạm phát là một hiện tượng tất yếu của nền kinh tế thị trường, nó đã xuất hiện ở hầu hết các nước tuy với mức độ khác nhau, thường tình trạng siêu lạm phát chỉ xảy ra trong thời kỳ chiến tranh và trong một thời gian ngắn ; tình trạng lạm phát vừa phải và bước đầu phi mã có tính phổ biến và kéo dài ở nhiều nước thậm chí nó xảy ra ngay cả trong thời kỳ hưng thịnh của nền kinh tế.

Ở các nước đang phát triển hiện nay, thường có tỷ lệ lạm phát khá cao, hoặc là lạm phát phi mã, hoặc là siêu lạm phát. Pất ít nước đang phát triển có mức độ lạm phát vừa phải. Khả năng kiểm chế lạm phát ở nước này rất hạn chế và khá bấp bênh. Trong những năm 1980 tốc độ lạm phát ở các nước châu phi là hai con số, ở châu Mỹ la tinh là ba con số, ở châu Á - chỉ là một con số. Sở dĩ châu Á có tốc độ lạm phát dưới 10 %, vì tốc độ lạm phát ở Nhật, các nước NICs và ngay cả các nước ASEAN cũng khá thấp. Nếu loại trừ các nước này ra, thì chắc là tốc độ lạm phát của các nước đang phát triển châu Á sẽ cao hơn.

Ở các nước có nền kinh tế kế hoạch tập trung cao (XHCN) trước đây, từ lâu người ta đã khẳng định không có lạm phát. Song thực tế cho thấy là giá cả không những không hạ xuống, mà có chiều hướng tăng lên, đặc biệt là các cuộc cải cách kinh tế. Cuộc cải cách này càng phát triển thì lạm phát càng gia tăng. Từ năm 1990 Liên Xô cũ và các nước Đông Âu bắt đầu quá trình chuyển sang nền kinh tế thị trường, tốc độ lạm phát ở không ít nước đó đã tăng đột biến. Chính điều đó đã làm cho các quốc gia này rất dè dặt trong việc tiến hành cải cách giá cả nhà nước sang hệ thống giá cả thị trường. Xem xét các cuộc cải cách kinh tế ở các quốc gia này, ta thấy rằng nếu không kiểm chế và điều tiết được lạm phát thì nền kinh tế chắc chắn sẽ rơi vào tình trạng hỗn loạn, cuộc cải cách có thể sẽ đứng trước nguy cơ thất bại.